

اخلاق حرفه ای کتابداری و اطلاع رسانی

*افسانه زینلی کرمانی

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه

تهران

Email: zeinali_afsaneh@gmail.com

چکیده

نشود و امکان همزیستی همگان با تبادل درست اطلاعات فراهم آید.

قوانین اخلاقی انجمن کتابداری آمریکا می گوید که کتابداران باید در برابر همه تلاشهای گروهها یا افراد برای سانسور مواد کتابخانه ای، مقاومت کنند. به هر حال کتابداران باید کمک کنند به ایجاد و نگهداری شرایطی که تحت آن محقق بتواند وجود داشته باشد. تحقیق آزاد (بطور رایگان)، (آزادی تحقیق)، آزادی بیان، آزادی فکر و اندیشه.

از سویی موفقیت کتابخانه های آینده به شبکه های رایانه و انسان، همچنین به تعامل و همکاری مشترک نظام ها و مردم به طور مؤثر وابسته خواهد بود. نقش کارمندان کتابخانه به طور مستمر در حال توسعه است و تخصص در اطلاعات جدید، روز به روز در حال رشد و افزایش است.

در این مقاله سعی بر آن است که اخلاق حرفه ای کتابداری و قوانین اخلاق حرفه ای به بحث گذاشته شود و به چگونگی رعایت این اصول اخلاقی در کتابخانه های

از آنجا که کتابخانه عمومی به طیف گسترده ای از اقدار جامعه خدمات ارائه می کند، پس کتابداران و کارکنان آن علاوه بر دانش کتابداری باید مهارتهای لازم ارتباطی، جامعه شناسی و روانشناسی داشته باشند تا بتوانند به نحو بهتری با مخاطبان خود ارتباط برقرار کرده و خدمات لازم را ارائه کنند.

حرفه ای بودن در کتابداری متضمن ایجاد قابلیت دسترسی به اطلاعات صحیح و قابل اعتماد، حفظ اعتماد مراجعین، رعایت حق مالکیت معنوی مربوط به تولید اطلاعات و حفظ میراث فرهنگی عمومی است. اخلاق حرفه ای کتابداران به منظور سهولت دسترسی به اطلاعات و تشویق کتابخانه ها و کارکنان آنها به حفاظت خصوصی و محرمانه برای استفاده قانونمند افراد از کتابخانه ها و منابع آنهاست.

کتابداران و اطلاع رسانی در زمینه انجام وظایف حرفه ای خود در جامعه مسئولیتهای اخلاقی خاصی دارند تا آزادی افراد بر اثر فشارهای محیط خدشه دار

باید مبانی و اصول اخلاقی را رعایت کنند؟ اگر این کار ممکن است، آیا این اصول را می‌توان به صورت رمزگان یا مجموعه قوانینی درآورد؟ (آزاد، ۱۳۸۰)

تاریخچه:

حرفه کتابداری و اطلاع رسانی اندکی دیر به عرصه قوانین و رفتارهای اخلاقی وارد شد. قواعد اخلاقی نخستین بار در قرن ۱۹ توسط مری پلامر، مدیر دانشکده کتابداری موسسه پرات مطرح شد که گفت «کتابداران و مربیان نیز باید مانند سایر اقشار (حقوقدانان، پزشکان، استادان دانشگاه، افسران ارتش و...) قواعد اخلاقی خود را وضع کنند.» (نشاط، ۱۳۸۱، ۱۱۱)

انجمن کتابداران آمریکا علیرغم بحثهای مکرر در نشریات و مجامع حرفه ای تا سال ۱۹۳۸ قواعد اخلاق حرفه ای را تدوین نکرد. سالهای متعاقب آن نیز جنگ فراگیر شد. این امر افکار عمومی را بر محور آزادی هوشمندانه متمرکز ساخت. قواعد اخلاقی کتابداران آن دوره در سال ۱۹۳۹ در لایحه قانونی حقوق کتابخانه ها و نیز در سال ۱۹۵۳ در بیانیه آزادی خواندن، توسط انجمن کتابدار آمریکا منعکس شد. در سال ۱۹۸۰ میلادی، دست‌اندرکاران و صاحب‌نظران کتابداری آمریکا مجموعه‌ای از قوانین مقدماتی فراهم آوردند که درون‌مایه آن را سه موضوع اصلی - اصول اخلاقی در پژوهش، اصول اخلاقی در تدریس اطلاع‌رسانی، و اصول اخلاقی در کار اطلاع‌رسانی - تشکیل می‌داد. (نشاط، ۱۳۸۱، ۱۱۱)

تعاریف:

اخلاق (Ethic-Morality): خصوصیات رفتاری است که بعضاً از روی آن رفتار ویژه می‌توان تشخیص داد، که افراد به چه حرفه ای اشتغال دارند.

اخلاق: اصول و موازینی که رفتار و حرکت درست و غلط را تعریف نماید و نقطه تمیز میان آنها را به نمایش گذارد. (سلطانی، ۱۳۷۸، ۲۹)

اخلاق کتابدارانه در واقع مجموعه روشها و منتهایی است که سبب افزایش رغبت مراجعه کنندگان به کتابخانه و هم رضایت خاطر کتابدار میشود.

دایره‌المعارف کتابداری اخلاق حرفه ای را مجموعه ای از واکنشهای اخلاقی پذیرفته شده که از سوی سازمانها و یا مجامع حرفه ای وضع می‌شود تا مطلوبترین روابط اجتماعی را در حد ممکن برای اعضای خود در اجرای

عمومی و نیز لزوم رعایتشان در کتابخانه های عمومی اشاره شده است. از مطالب این تحقیق چنین بر می آید که در کتابخانه های عمومی پایبندی به اصول اخلاقی از ضرورت بیشتری بر خوردار است.

کلید واژه ها: اخلاق حرفه ای، کتابداری و اطلاع رسانی، قوانین اخلاقی

مقدمه:

وجود یک بنای استوار به عبارت دیگر یک نظام اخلاقی متکی به آگاهی بخشی به جامعه امروز و مسئولیتهای آن در قبال نسل آینده یک نیاز جدی انسانی است، بدون شک اخلاق و مؤلفه های اخلاقی از جمله وجوه تشخیص آدمی و غیر آن است و در طول تاریخ یکی از مهمترین ابزار سنجش افراد، خصوصیات اخلاقی آنها بوده است. (حافظیان، ۱۳۷۸)

ضرورت بحث مسائل اخلاقی با درک این واقعیت که کتابداری یک حرفه «خدمت مدار» است، مهمترین سهامدار ما استفاده کننده است، برجسته تر می شود. وظیفه اساسی کتابخانه نیک نشان دادن ارزش اطلاعات ثبت شده برای بشریت است. تصمیمات اخذ شده توسط کتابداران و دیگر متخصصان اطلاع رسانی ممکن است تعیین کننده این باشد که چه کسی اطلاعات را دریافت کند و چه کسی دریافت نکند. شکست در انجام این وظیفه تخطی از اخلاق حرفه ای است.

امروزه مسائل عمده اخلاقی که کتابداران و اطلاع رسانی با آن روبرو هستند با پیشرفتهای سیاسی، اقتصادی و فناورانه پیچیده تر شده است. در سال ۱۹۶۶ مفاهیم اخلاقی فناوری اطلاعات با توجه به دنیای در حال تولید توسط تابر مورد بحث قرار گرفت. (نقل در رایین، ۱۳۸۳).

معرفی نظرات بازار آزاد مانند رقابت اجباری برای خدمات منجر به تهیه پیش نویس قواعد جدید اخلاقی برای حکومت‌های محلی شد که چنین موضوعی را تحت عنوان استانداردهای حرفه ای، محرمانه بودن، نوع روابط، رفتار مناسب و ضمانت مالی پوشش می دهد. (انجمن کتابداری قم، ۱۳۸۶، ص ۵۳)

در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی شماری از مقاله‌ها و مباحث در دهه‌های اخیر به مسائل اخلاقی عنایت ورزیده اند و گاه گام‌ها را فراتر نهاده و از پیامدهای اجتماعی فناوری رایانه‌ای، تحت عنوان مبانی اخلاقی ارتباط سخن گفته‌اند. در این باب پرسش اساسی همواره آن بوده است که آیا اطلاع‌رسانی می‌تواند و

و خدمات رایگان به تمام اقشار جامعه ارائه می کند و یکی از مهمترین نمادها و نهادهای جوامع دموکراتیک امروزی است.

در کتابخانه های عمومی تمام افراد بدون هیچگونه محدودیتی حق استفاده از منابع را دارند. کتابخانه های عمومی یکی از ابزارهای اصلی توسعه فرهنگی در جوامع کنونی است و می تواند در توسعه نیروی انسانی نقش اساسی ایفاء کند. وظیفه اصلی کتابخانه عمومی فراهم کردن تمامی منابع مورد لزوم برای رفع نیازهای افراد و گروههای مختلف جامعه است تا به صورتی سالم اوقات فراغت خود را پر کنند.

کتابخانه های عمومی سهم عمده ای در بالا بردن سطح دانش اجتماع و شکوفایی استعدادها و افراد یک جامعه دارند و سنگ بنای توسعه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی محسوب می شوند. این کتابخانه ها بدون هیچگونه تبعیضی در خدمت تمامی اقشار جامعه است. این نوع کتابخانه باید بدون در نظر گرفتن نژاد، مذهب، جنس، زبان، موقعیت اجتماعی و تحصیلات در خدمت کل جامعه باشد. لذا استفاده کنندگان از آن طیف وسیعی را در بر می گیرند که نیازها و علایق متفاوتی دارند. [که طبعاً این تفاوتها برخوردهای (رفتار) متفاوتی را می طلبد].

به دلیل اینکه کتابخانه عمومی به طیف گسترده ای از اقشار جامعه خدمات ارائه می کند، پس کتابداران و کارکنان آن علاوه بر دانش کتابداری باید مهارتهای لازم ارتباطی، جامعه شناسی و روانشناسی داشته باشند تا بتوانند به نحو بهتری با مخاطبان خود ارتباط برقرار کرده و خدمات لازم را ارائه کنند. (مزینانی، ۱۳۸۴، ۱۹۰ و ۱۹۲)

❖ اخلاقیات (اصول و قوانین اخلاق حرفه ای):

اخلاق ورزی همواره یکی از توصیه های پیامبران به پیروان خود بوده است. اخلاق ورزی و ترغیب بشر به زندگی اخلاقی یکی از مهمترین اهداف بعثت انبیاء محسوب می شود. پیامبر اکرم فرمودند: اَنِّی بَعَثْتُ لَاتَمِّمَ مَکَارِمَ الْاِخْلَاقِ، یعنی ایشان فلسفه بعثت خود را اتمام مکارم اخلاق شمرده اند. اخلاق یکی از اهداف اصلی انسانیت است نه وسیله، انسان بدون اخلاق به کمال نمی رسد. (انجمن قم، ۱۳۸۶، ۱۳)

فهرست الزامات و تعهدات اخلاقی که به صورت بایدها و نبایدها تدوین می شود، غالباً «قوانین اخلاقی» و یا «آیین نامه های اخلاقی» نامیده می شوند. قوانین

وظایف حرفه ای فراهم آورد، تعریف می کند. که این اخلاق مجموعه ای از احکام ارزشی، تکالیف رفتار و سلوک و دستورهای برای اجرای آنهاست. (نشاط، ۱۳۸۱، ۱۱۱)

اخلاق کتابداری برای یک کتابدار اینطور توجیه می شود که مجموعه روشها و عملیاتی که کتابدار در مواجهه با جستجوگر انجام می دهد. (منوریان، ۱۳۸۳)

اخلاق حرفه ای در فرهنگ علوم رفتاری، رشته ای از دانش اخلاق تعریف شده است که روابط شغلی را مورد مطالعه قرار می دهد (شعاری نژاد، ۱۳۷۵، ۱۵۴)

در فرهنگ فارسی امروزی نیز **اخلاق حرفه ای**، شیوه های رفتاری متداول در میان اهل یک حرفه تعریف شده است. (صدری افشار، ۱۳۷۳، ۲۶۷)

در حرفه کتابداری و اطلاع رسانی قوانین و اصول معمولاً بر اعمالی اشاره دارد که انتظار می رود در جهت اهداف، مقاصد و الزامهای حرفه ای باشد. کتابداران و اطلاع رسانیان در زمینه انجام وظایف حرفه ای خود در جامعه مسئولیتهای اخلاقی خاصی دارند تا آزادی افراد بر اثر فشارهای محیط خدشه دار نشود و امکان همزیستی همگان با تبادل درست اطلاعات فراهم آید. (نشاط، ۱۳۸۱، ۱۱۱)

قواعد اخلاق حرفه ای مقرراتی را جهت تعیین حد مطلوب ارائه خدمات به کاربران وضع می کند و دستوراتی برای روابط حرفه ای مقرر می کند. (منوریان، ۱۳۸۳)

● کتابخانه های عمومی و نقش آنها در جوامع :

با ورود به قرن ۲۰ تعداد کتابخانه های عمومی در دنیا به سرعت افزایش یافت به گونه ای که اکنون این کتابخانه ها به عنوان یکی از مظاهر زندگی اجتماعی و شاخصهای تمدن در کلیه جوامع بشری مطرح می شوند.

کتابخانه های عمومی را از مظاهر دموکراسی در دنیای نوین دانسته اند. چرا که در حقیقت پایه های دموکراسی بر آزادی بیان و اندیشه نهاده شده است و کتابخانه عمومی نهادی است که با کمک به رشد و شکوفایی اندیشه افراد جامعه به آنها کمک می کند تا با دانش و احاطه بیشتری عقاید خود را ابراز کنند. (مکتبی فرد، ۱۳۸۰، ۹)

کتابخانه عمومی به مفهوم واقعی آن از قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ شکل گرفت و به رشد همه جانبه خود ادامه داد و اساساً به دوره کتاب چاپی و ظهور دموکراسی و گسترش تعلیمات عمومی در سطح جهان تعلق دارد.

حتی از میان چهاردیواری محقری در یک روستای دورافتاده، فضل و معرفت را به درون جامعه اش ببرد. زیرا که رسالت کتابدار و دلیل وجودی کتابخانه مثل هر نهاد فرهنگی دیگر، کمک به اعتلای فرهنگ و دانش جامعه است. کتابخانه عمومی دانشگاهی است که بدون معلم و کلاس به مردم می آموزد. (سلطانی، ۱۳۶۵، ۷۵)

وقتی که اخلاقیات را در حرفه کتابداری بحث می کنیم خوب است از نظامهای اخلاقی انجمنهای کتابداری مختلف آگاه باشیم. زیرا آنها می توانند به کتابدار یک قالب یا چارچوب اساسی بدهند که چطور در برابر مشکلات تصمیم گیری کند. گاهی اوقات ارائه اطلاعاتی که با عقاید افراد متفاوت است، کار سختی است. مجموعه قوانین اخلاقی موجود برای راهنمایی کتابداران در تصمیم گیریها هستند که حامی اهداف و عقاید حرفه ای است به جای اینکه بر اساس ارزشهای فردی باشد. کتابداری به عنوان حرفه ای که با اجتماع سرو کار دارد بی هیچ تردید نیازمند ترسیم حدود و قواعدی است که مراعات آنها از سویی موجب تضمین حقوق جامعه و از سوی دیگر موجب فراغت خیال و آزادی عمل شاغلان آن حرفه در مرزهای تعیین شده می گردد. پیروی از این قواعد ضرورتی است که هیچ یک از حرفه ها و مشاغل اجتماعی بی نیاز از آن نمی باشند. کتابداران برای ایفای نقش حساس و مهم خود به ناچار بایستی از قواعد و ضوابط روشن و مدونی پیروی کنند تا دغدغه پایمال سازی ناخواسته حقوق و

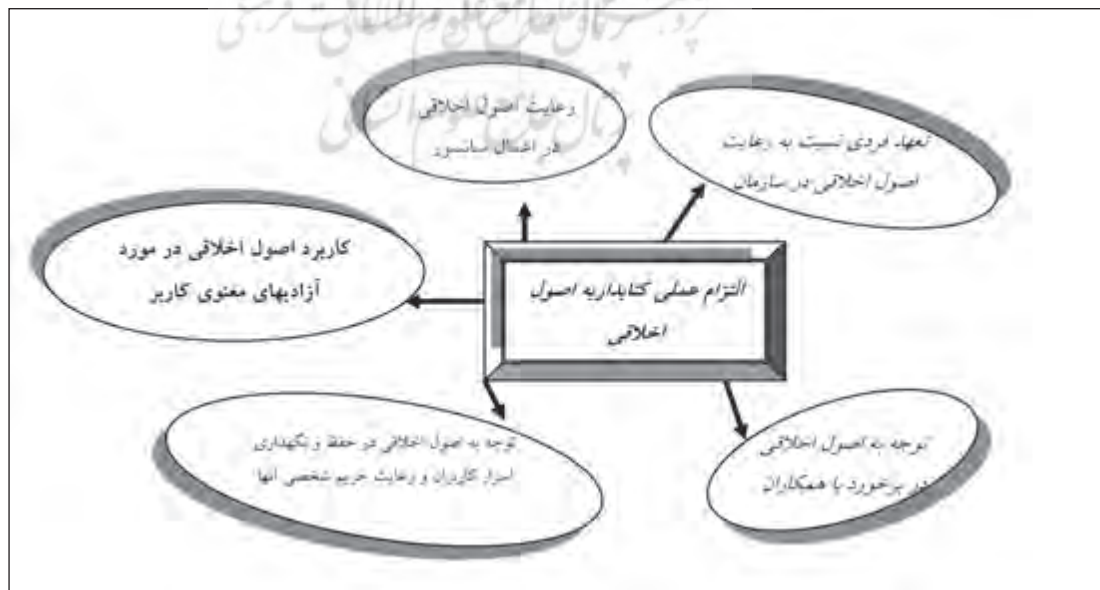
اخلاقی مدون ایجاد شده اند تا به عنوانم ابزاری بی طرف و بدون سو گیری، استناداردهای انجمن را توضیح دهند. (رابین، ۱۳۸۳، ۳۵۹)

یک قطعنامه اخلاقی باید متضمن اهداف و مسئولیتهای یک گروه حرفه ای باشد. ضرورتاً یک مجموعه قانون اخلاقی واقعی چیزی است که یک شغل را یک حرفه می کند. به نظر (Bekker) قوانین اخلاقی باید ۸ حوزه را پوشش دهد:

(۱) جوهره یا اصل حرفه را (۲) اطلاعات محرمانه (۳) فعالیتهای فوق العاده شغلی (۴) تحصیل مداوم (ادامه تحصیل) (۵) پژوهش (۶) ارتقاء شغلی (۷) عضویت در انجمن حرفه ای (۸) کنترل گروه نظیر در حین کار. (نقل در منوریان، ۱۳۸۳)

● اخلاق در کتابداری:

کتابخانه را زمانی دانشگاه مردم می خوانیم که درهائش به روی مردم گشوده باشد و به خدمت مردم درآید. کتابدار به منزله گشاینده و بازنگهدارنده این درهاست. امکانات همیشه کم و کار طاقت فرسا و پر از مسئولیت است. بنا براین کتابدار باید از خصوصیات ویژه ای برخوردار باشد تا بتواند راه را با موفقیت به پایان برد. داشتن مهارتهای تخصصی و علمی برای کتابدار شرط لازم است ولی کافی نیست بلکه مقدم بر آن وی باید از خصوصیات والای انسانی و اخلاقی برخوردار باشد. کتابدار کوشا می تواند در هر شرایطی

نمودار التزام عملی کتابدار به اصول اخلاقی

*خدمات یکسانی به همه داده شود.

* به هنگام تهیه اطلاعات به اشارات ضمنی مرتبط با حقوق و قوانین توجه شود.

* لازم است کتابدار مرجع با مجموعه قواعد اخلاقی تصویب شده توسط سازمانهایی چون انجمن ملی کتابداران را مطالعه و مطابق آن و سیاستهای کلی مورد اعمال در منطقه ای که کتابخانه در آن واقع شده است، عمل کند. (دیانی، ۱۳۸۲، ۵۸)

کتابدار باید از خصوصیات ویژه اخلاقی برخوردار باشد. داشتن مهارتهای تخصصی و علمی کتابداری شرط لازم است ولی کافی نیست.

اشتیاق به کار، ابتکار و نوآوری، دقت و موشکافی، پشتکار، عشق و علاقه، دلسوزی، محبت غیر متظاهرانه به مردم و مهمتر از همه انتقاد پذیری و تواضع از اصول خدمت به مردم به شمار می رود. این فرمول تنها مناسب کتابدار نیست و همگان می توانند از نتایج مثبت آن سودجویند، در غیر اینصورت بهتر است رنج کتابدار شدن و یا مفید واقع شدن را متحمل نگردیم. کتابدار مرجع باید فعال باشد.

نباید هیچ قضاوتی درباره قابل مشاهده بودن پاسخگویی به سؤال داشته باشد.

در طی سالها کتابداران با مسائل اخلاقی مواجه شدند. بیانیه «اخلاق حرفه ای» که رهنمود انجمن کتابداران آمریکا می باشد، به پاسخگویی مسائل اخلاقی کمک می کند.

موارد ذیل باید در تمام بیانیه های خط مشی مرجع وجود داشته باشد. این رهنمودها نکات عمده ملاحظات اخلاقی را پوشش می دهد.

۱- کتابداران باید بالاترین سطح خدمات را از طریق مجموعه ای مناسب که به طور کارآمدی سازماندهی شده است امانت منصفانه و خط مشی های خدمات و پاسخ ماهرانه، دقیق، سونگرفته و دلیرانه برای تمام درخواستهای کمک، فراهم کند.

۲- کتابداران باید در برابر تمام تلاشهای گروهها و افراد برای سانسور مواد کتابخانه ای ایستادگی کنند.

۳- کتابداران باید حق هر کاربری با توجه به جستجویی یا دریافت اطلاعات، و مواردی که مورد مراجعه قرار گرفته شده، امانت گرفته شده و فراهم آوری شده را محرمانه نگه دارند.

۴- کتابداران باید طرفدار اصولی که در نتیجه فرایندها و تساوی فرصتها در روابط بین همکاران و

حیثیت دیگران و نیز هراس از تعرض بی دلیل و غیر قابل پیش بینی دیگر نهادهای اجتماعی را از خود دور سازند. اصول و ضوابطی که توسط مجامع و انجمنهای کتابداری وضع شده، تامین کننده بخشی از این نیاز است، اما بسنده کردن به آن پنداری است که نادرستی آن به اثبات رسیده است.

با وجود اینکه ضوابط، اصولی انسانی هستند و رعایت آنها شرط تداوم زندگی اجتماعی بشر می باشد ولی به تنهایی می توانند تمام مشکلات جامعه را بر طرف کنند. تحقیقات گسترده اخیر نشان دهنده آن است که کتابداری نسبت به مسائل اخلاقی حساسیت بیشتری پیدا کرده است و توجه زیادی به اخلاق مبذول می دارد کتابداران حتی بدون آموزش رسمی در زمینه اصول اخلاقی، به مدد تجربه می توانند صحیح و درست عمل کنند. ولی به احتمال زیاد اگر قرار باشد به صراحت بگویند مسائل اخلاقی یا به هنجار بودن آن چیست سخت به تنگنا خواهند افتاد. (منوریان، ۱۳۸۴، ۴)

التزام عملی کتابداران به اصول اخلاقی به عنوان یک عامل مهم در اخلاق کتابداری به شمار می رود.

رفتار کتابداران یکی دیگر از عوامل مهم در اخلاق کتابداری می باشد. مشخص کردن اصول و موازین رفتارهای اخلاقی برای کتابداران، تدوین قوانین و مقررات کاربردی پیرامون رفتارهای اخلاقی، ایجاد رابطه صمیمی در محیط کار نیز می تواند جزو عوامل تاثیر گذار و مهم در بهبود این بعد از رفتارهای اخلاقی برای کتابداران باشد. (منوریان، ۱۳۸۳، ۷۲)

● اخلاق و کتابدار مرجع :

کتابداران مرجع به مجموعه ای از اصول اخلاقی پایبند هستند. از جمله :

* اطلاعات درست فراهم آورده شود. مهمترین مبحث اخلاقی در بخش مرجع «کیفیت اطلاعات» است.

* از قضاوت درباره مراجعان یا پرسشهای آنها اجتناب شود.

* از سانسور مواد بحث انگیز یا مخالف بخشی از افراد جامعه کتابخانه اجتناب شود و از تعبیر و تفسیر اطلاعات اجتناب شود.

* از توصیه های حقوقی، پزشکی یا مالی اجتناب شود.

* محرمانه بودن پرسش مورد احترام قرار گیرد.

مسائل عمده اخلاقی که کتابداران و اطلاع رسانیان با آن روبرو هستند با پیشرفتهای سیاسی، اقتصادی و فناوریانه پیچیده تر شده است.

ریچارد رابین در کتاب مبانی علم کتابداری و اطلاع رسانی برخی از ملاحظات اخلاقی در بافت کتابخانه و اطلاع رسانی را چنین نام می برد: دسترسی آزاد به اطلاعات و تأثیرات اطلاعات، تصمیمات انتخاب منابع، حفظ حریم شخصی، حق مؤلف، سازماندهی اطلاعات، خط مشی اطلاع رسانی، کیفیت اطلاعات، اداره کتابخانه، تخلفات مربوط به حریم شخصی افراد، نارسائیهای سازمانی و مسائل آرشیوی. (رابین، ۱۳۸۳، ۳۶۴)

به طور مسلم هر حرفه ای اخلاق خاص مربوط به خود را دارد که اگر چنانچه آنها را به کار برند، در بهره وری از آن حرفه تأثیر صد چندان دارد.

حال در حرفه کتابداری که به طور ویژه با مراجعه کنندگان سرو کار دارد، به کارگیری اصول اخلاقی اهمیت بیشتری پیدا می کند.

کتابداران و اطلاع رسانیان در زمینه انجام وظایف حرفه ای خود در جامعه مسئولیتهای اخلاقی خاصی دارند تا آزادی افراد بر اثر فشارهای محیط خدشه دار نشود و امکان همزیستی همگان با تبادل درست اطلاعات فراهم آید.

قواعد اخلاق حرفه ای مقرراتی را جهت تأمین حد مطلوب ارائه خدمات به کاربران وضع می کند و دستوراتی را برای روابط داخلی حرفه مقرر می دارد برخی از زمینه های مورد توجه را می توان چنین مشخص کرد:

- * صلاحیت کتابدار یا اطلاع رسانی در انجام رسالت خود
- * مراعات احترام برای مسائل محرمانه کاربران و سازمان
- * استقلال حرفه ای و آزادی هوشمندانه

اعمال فردی است، باشند.

۵- کتابداران باید در کارهایشان و بیانیه، بین دیدگاه و فلسفه شخصی و دیدگاه و فلسفه موسسه یا هیات حرفه ای به طور واضحی تمایز بگذارند.

۶- کتابداران باید از موقعیتهایی که در آن ممکن است علائق شخصی مطرح شوند یا سودهای مالی به دست می آید، در هزینه کاربران کتابخانه، همکاران یا مؤسسات استخدام کننده اجتناب کنند. (جنتیان، ۱۳۸۶)

به هنگام انجام خدمات مرجع، کتابدار باید به معنای واقعی کلمه وجود شخصی خود را محو سازد و خود را به یار صمیمی خواننده تبدیل کند و اصول اخلاقی، مذهبی و سیاسی خود را کاملاً به فراموشی سپارد. بدین معنا که یک کتابدار خوب به عنوان یک فرد حرفه ای باید بتواند در مقابل مراجعان یکی بعد از دیگری بسرعت رنگ عوض کند. چنانچه به اصول سیاسی، مذهبی و اخلاقی خاصی پایبند نباشد، می تواند تمامی سیاستها، مذاهب و اخلاق را پذیرا گردد. (مزینانی، ۱۳۸۴، ۲۶۵)

● اخلاق حرفه ای در کتابداری :

(Professional ethics of librarianship)

اخلاق حرفه ای کتابداران به منظور سهولت دسترسی به اطلاعات و تشویق کتابخانه ها و کارمندان آنها به حفاظت خصوصی و محرمانه در استفاده قانونمند افراد از کتابخانه ها و منابع آنهاست.

چالشهای اخلاقی قسمتی از زندگی هستند. فعالیتهای حرفه ای و شخصی روزانه ضرورتاً دیگران را درگیر می کنند. الزاماً چنین درگیریهایی هر از گاهی فرصتهایی برای فعالیتهای مؤدبانه یا بی شرمانه فراهم می کنند.

کتابداری قطعا در مقابل معضلات اخلاقی آسیب پذیر است و این عجیب نیست. (هاپتمن، ۲۰۰۲)

نمودار رفتار کتابدارانه

نسبت به اطلاعات و مواد کتابخانه ای را تشریح و تلاش می کند تا رابطه بین افراد حرفه ای و استفاده کنندگان، رابطه افراد حرفه ای و متخصص با یکدیگر و نیز رابطه آنها با مواد کتابخانه ای را تعیین کند.

در موضوع اخلاق در تحقیق، مباحثی نظیر نادرستی و تقلب فکری در پژوهش‌های اطلاع‌رسانی، اعتبار بخشی نابجا به همکاران آشنا، و زمینه‌های ممنوع التحقیق مطرح شده است. در مسئله اخلاق در تدریس اطلاع‌رسانی به مشکل تدریس سوگرفته، و روش تدریس با تکیه بر مسائل ویژه پرداخته‌اند، و در باب اخلاق در کار اطلاع‌رسانی از مطالبی چون استفاده - یا درست‌تر بگوییم سوءاستفاده از تسهیلات کار برای مقاصد شخصی، لزوم محرمانه ماندن اطلاعات، پالایش نتایج داده‌ها و اطلاعات بنابه مقاصد خاص، مشکلات میانجیان اطلاع‌رسان، فروشنده‌گان اطلاعات پیوسته، و پیامدهای سوءاستفاده‌ی سیاسی از اطلاعات به منزله‌ی منشأ قدرت سخن رفته است.

اصل اساسی در هرگونه اندیشه‌ی اخلاقی، آزادی انسان است. این اصل در منشور حقوق بشر سازمان ملل متحد و قانون اساسی کشورمان و دیگر سرزمین‌ها با اطلاع‌رسانی و ارتباطات رابطه دارد. اصل آزادی انسان را می‌توان از نظر فلسفی، وجود فضای آزاد و بی‌مانع میان انسان‌ها و جهانی دانست که در آن به اشتراک زندگی می‌کنند و در آن، امکان بنیادین گفت و شنود میان آنان وجود دارد. بدین‌سان اطلاع‌رسانان در زمینه‌ی کار حرفه‌ای خود و اجتماع خویش مسئولیت‌های اخلاقی خاصی دارند تا موهبت آزادی بر اثر فشار حکومت‌های جبار خدشه‌دار نشود و امکان همزیستی همگان همراه با تبادل درست اطلاعات فراهم آید.

درباره این که میان کشورهای توسعه‌یافته صنعتی و کشورهای روبه‌توسعه، شکاف تمام‌عیار و فزاینده‌ای وجود دارد، همگان اتفاق نظر دارند. این شکاف، مرتبط با توان پردازش و کاربرد اطلاعات ضروری برای توسعه‌ی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی شکل گرفته است. پژوهش‌ها حاکی از آن است که رشد فناوری الزاماً به معنای افزایش دسترسی مردم به اطلاعات، چه در سطح ملی یا بین‌المللی نیست و اتفاقاً میان فقیر و غنی نوعی نابرابری وجود دارد.

کشورها، در پاره‌ای مواقع، برای مقابله با مشکلات ناشی از پیشرفت‌های رایانه‌ای و فناوری‌های ارتباطی، در راستای حفظ منافع حیاتی ملی، ناچار به اتخاذ برنامه‌هایی

* بی‌طرفی و رعایت اصول اخلاقی در امور مالی و اقتصادی
توجه به اصول اخلاق حرفه‌ای سبب می‌شود که هر فرد مجموعه مسئولیتهای خود را به درستی به انجام برساند. (نشاط، ۱۳۸۱، ۱۱۱)

● اخلاق حرفه‌ای اطلاع‌رسانی و فناوریهای نوین اطلاعاتی:

نقش کتابخانه به عنوان کانون پرورش و اشاعه تعالیم متعالی بشری و اخلاقیات از یک طرف و از سوی دیگر اخلاق کتابدار و تاثیر آن بر حرفه کتابداری، که این نیز به دو مقوله جداگانه «اخلاق اطلاع‌رسانی» و «اخلاق حرفه‌ای» تقسیم می‌شود.

در حرفه کتابداری توجه ویژه به مسایل اخلاقی می‌تواند وابسته به تغییرات ناشی از فناوری جدید در کتابخانه باشد، تلفیق فناوری جدید و حرفه کتابداری عمیقاً بر کتابخانه تاثیر گذاشته و کارکردهای سنتی آنرا تغییر داده است. برخی کشورهای در حال توسعه و بطور خاص کشورهای توسعه یافته و جهان اول دلایل خاص و ویژه‌ای در رابطه با مسایل اخلاق حرفه‌ای دارند و تلاش می‌کنند این مهم را بر اساس منشور اخلاق حرفه‌ای که توسط انجمن‌های کتابداری شان به وجود آورده‌اند، اجرا نمایند. آنها مجبورند جامعه خود را از جامعه بسته به جامعه باز انتقال دهند.

در بحث کتابداری و اطلاع‌رسانی تعریف ما از جامعه بسته عبارت است از جامعه‌ای که اطلاعات حیاتی برای تصمیم‌گیری، تنها برای نخبگان و خواص قابل دسترسی است و دسترسی آزاد و همگانی را برای عموم به رسمیت نمی‌شناسند.

اما جامعه باز در این دیدگاه یعنی جامعه‌ای با شهروندان فعال و خواهان تغییرات که اطلاعات به شکل کاملاً تخصصی ارزش‌گذاری شده و در دسترس عموم شهروندان قرار دارد.

در چنین جوامعی، انجمن‌های حرفه‌ای از تصدی‌گری دولت خارج شده و به تدریج بعنوان یک نهاد غیر دولتی حرفه‌ای توسعه می‌یابند.

حرفه‌ای بودن در کتابداری متضمن ایجاد قابلیت دسترسی به اطلاعات صحیح و قابل اعتماد، حفظ اعتماد مراجعین، رعایت حق مالکیت معنوی مربوط به تولید اطلاعات و حفظ میراث فرهنگی عمومی است. منشور اخلاقی کتابخانه نوع رفتار یک فرد حرفه‌ای را

نتایج جرح و تعدیلها و... در جستجوها را در بر می‌گیرد.

* اصل کمال: با انتخاب سو گرفته آنها از سوی تولید کنندگان پایگاههای داده ها مربوط است که در نتیجه به گمراهی استفاده کنندگان می انجامد و نیز به روند چکیده نویسی و نمایه سازی هم ربط دارد.

۳. اصول اخلاقی در کاربرد اطلاعات: از آنجا که در هنگام جستجوی اطلاعات استفاده کنندگان اهدافی چندگانه دارند، مسائل اخلاقی مربوط به کاربرد آنها هم متنوع است و از آن جمله می توان از اصول عینیت، کمال کیفی و جستجوی حقیقت نام برد. (نقل در آزاد) به اعتقاد رابین نواقص اصول اخلاقی وقتی که در محیط اطلاعاتی امروز به کار گرفته می شوند، آشکار می شوند.

برخی ویژگیهای این فناوریهای جدید که ممکن است رفتارهای غیر اخلاقی را ترویج کنند به عقیده رابین عبارتند از:

- سرعت بسیار زیاد رایانه ها: این سرعت، و سوسه غیر اخلاقی عمل کردن را نیز افزایش می دهد. زیرا حاکی از این است که فرد ممکن است بتواند به آسانی هرچه بیشتر از رد یابی شدن فرار کند.

- استفاده از رایانه ها اغلب به طور ناشناس و خصوصی است و این حریم شخصی برای کسی که می خواهد کار غیر اخلاقی انجام دهد، بسیار جذاب است.

- رسانه الکترونیکی به آسانی کپی برداری می شود.
- تعداد زیادی از افراد به آسانی به هم مرتبط می شوند و چون مخاطبان قابل دسترس بسیار زیاد هستند و برقراری ارتباط با آنها نیز بسیار آسان است و سوسه انجام کارهای غیر اخلاقی افزایش می یابد، (مثل ارسال پیامهای الکترونیکی نا خواسته).

(رابین، ۱۳۸۳، ۳۸۳)

* اصول اخلاقی استفاده از رایانه:

نباید از رایانه برای آسیب رساندن به افراد دیگر استفاده کرد.

نباید در فایل‌های رایانه ای افراد دیگر تجسس کرد.

نباید از رایانه برای سرقت استفاده کرد.

نباید برونداد فکری افراد دیگر را به خود نسبت دهید.

نباید از منابع رایانه ای افراد دیگر بدون اجازه یا ارايه غرامت مناسب استفاده کنید.

جامع شده اند. کشورهای روبه توسعه معتقدند وابستگی به شرکت‌های خارجی و کارگزاران فراملی باعث شده تا مبنای تصمیم‌گیری‌های مهم ملی در خارج از مرزهای ملی آنان قرار گیرد. این سیاست‌های ملی برای هدف‌های زیر طراحی شده‌اند: حفظ حاکمیت ملی، تضمین امنیت ملی، تضمین دسترسی به اطلاعات موجود در بانک‌های اطلاعاتی، حفظ هویت فرهنگی، طراحی سیاست‌های مناسب هنری، علمی و آموزشی و در پاره‌ای از موارد، حفظ «اسرار شخصی». (آزاد، ۱۳۸۰)

بخشی از پیچیدگی پرداختن به اخلاقیات در علوم کتابداری و اطلاع رسانی این است که حداقل دو کانون تمرکز در آن وجود دارد. کانون تمرکز اول می‌تواند «اخلاق اطلاع رسانی» نامیده می‌شود. اخلاق اطلاع رسانی در بین چیزهای دیگر، یک زمینه اخلاقی کاربردی است که استفاده یا عدم استفاده از اطلاعات را مورد توجه قرار می‌دهد. این زمینه اخلاقی حوزه‌هایی مانند «مالکیت اطلاعات»، «حقوق مالکیت فکری»، «دسترسی آزاد یا محدود به اطلاعات»، «استفاده از اطلاعات دولتی»، «حفظ حریم شخصی و تامین محرمانگی»، «یکپارچگی داده‌ها و جریان بین المللی اطلاعات» را در بر می‌گیرد.

کانون تمرکز دوم به عنوان «اخلاق حرفه‌ای» شناخته می‌شود. «اخلاق حرفه‌ای» به چگونگی به کارگیری اصول اخلاقی در تصمیمات و کارهایمان به عنوان متخصصان اطلاع رسانی می‌پردازد. (رابین، ۱۳۸۳، ۳۵۹)

رافائل کاپورو (Rafael capurro): مسائل اخلاقی اطلاع رسانی را تحت عنوان مسائل مربوط به تولید، اشاعه و کاربرد اطلاعات مطرح می‌کند و لزوم پایبندی به اصول اخلاقی در این زمینه‌ها را به شرح زیر گوشزد می‌کند:

۱. اصول اخلاقی در زمینه تولید اطلاعات: پدیدآورندگان اطلاعات از لحاظ اخلاقی در برابر راستی و عینی بودن دستاوردهای خود مسئولند.

۲. اصول اخلاقی در زمینه اشاعه اطلاعات: * اصل در اختیار بودن: اطلاعات بویژه اطلاعات تخصصی باید در اختیار همگان باشد، به شرطی که محدودیتهای سیاسی، اقتصادی و دیگر موانع در نظر گرفته شوند.

* اصل رازداری: این زمینه پهناور اخلاقی انواع مسائل مربوط به مسئولیت توزیع کنندگان اطلاعات، حفظ خود اطلاعات و محافظت از داده‌های شخصی مربوط به تولید کنندگان و استفاده کنندگان، از جمله

نباید از نرم افزارهای تملیکی که پولی برای آنها نپرداخته اید، نسخه برداری کرده و استفاده کنید و.... باید همیشه از رایانه به طریقی استفاده کنید که تأمین کننده ملاحظه و احترام انسانهای همجوارتان باشد. (رابین، ۱۳۸۳، ۳۸۶)

کیفیت خدمات ارائه شده در کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی به مهارت کارکنانشان بستگی دارد. تغییر مداوم نیازهای جوامع، تغییر تکنولوژیها و رشد دامنه دانش تخصصی حرفه سبب شده متخصصان اطلاع رسانی درک و مهارتشان را توسعه داده و بر اساس اصول جاری روزآمد کنند. (برنيسن، ۱۹۹۹)

● **قوانین اخلاق حرفه ای کتابداری** (از دیدگاه انجمن کتابداری آمریکا و موکهرجی):
ALA (انجمن کتابداران آمریکا) در سال ۱۹۳۸ با توجه به نکات زیر اصول اخلاقی را برای کتابداران وضع کرد:

* کتابخانه به عنوان یک نهاد اجتماعی در خدمت گروههای مختلف شهروندان، اعضای موسسات آموزشی و یا در مقیاسی وسیع تر گروههای متخصص جامعه می باشد.

افرادی که وارد حرفه کتابداری می شوند اصولی را بر خود فرض می دانند، از جمله رعایت استانداردهای رفتاری و اخلاقی در ارتباط با مسئولیت محوله در سازمان نسبت به اساسنامه کتابخانه، در برخورد با همکاران خود، در مورد دیگر اعضای حرفه و در کل نسبت به اجتماع خود.

* در این اصول واژه کتابدار به فردی که در کتابخانه مسئول انجام کاری تخصصی است، اطلاق می شود.

* این اصول ملاک رفتارهای اخلاقی را برای کتابدار حرفه ای مشخص کرده است و نبایستی به آنها به عنوان یک دستورالعمل ویژه که در شرایط خاص اعمال می شود، نظر کرد.

- قوانین اخلاقی ALA:

قوانین اخلاقی انجمن کتابداری آمریکا می گوید که کتابداران باید در برابر همه تلاشهای گروهها یا افرادی برای سانسور مواد کتابخانه ای مقاومت کنند. به هر حال کتابداران باید کمک کنند به ایجاد و نگهداری شرایطی که تحت آن محقق بتواند وجود داشته باشد: تحقیق آزاد (بطور رایگان)، آزادی تحقیق، آزادی بیان،

آزادی فکر و اندیشه.

قوانین اخلاقی ALA به آسانی به ما می گوید که سانسور بد است. Bekker. هم می گوید که سانسور و محقق با هم مغایرند. انجمن کتابداری آمریکا ۶ تا ماده دارد که بدون توضیح اند.

ولی Bekker ۷ ماده دارد که برای رفتار کتابدار هدفی را بیان می کنند تحت هر کدام از شرایط فهرستی است که به ما می گوید چگونه شرایط لازم را تقویت کنیم.

- بیانیه اخلاق حرفه ای:

از ۱۹۳۹ انجمن کتابداران آمریکا به اهمیت قانونمند کردن و شناخته شدن برای عموم و اصول اخلاقی که کتابداران را در عمل راهنمایی می کنند، پی برد. این باز نگریهای قوانین اخلاقی تغییراتی را در ماهیت حرفه و محیط سازمان اجتماعی اش سبب شد.

کتابداران به طور قابل ملاحظه ای انتخاب، سازماندهی، حفاظت و اشاعه اطلاعات را کنترل می کنند. کتابداران اعضای یک حرفه ای هستند که به وضوح برای آزادی فکر، دسترسی آزاد به اطلاعات مناسب تشکیل شده است. و باید به وظیفه خود در مقابل جریان آزاد اطلاعات و ایده ها به نسلهای آینده، عمل کنند.

قوانین اخلاق حرفه ای از دیدگاه انجمن کتابداران آمریکا:

۱. کتابداران باید بیشترین سطح از خدمات را از طریق مجموعه های مناسب و مفید سازماندهی شده، ارائه کنند و بارعایت خط مشیهای خدمت رسانی درست و عدم تبعیض و کمک به کاربران (مؤدبان) عمل نمایند.

۲. کتابداران باید به همه تلاشهایی که از سوی گروههای مختلف برای سانسور مواد کتابخانه ای صورت می گیرد، مقاومت کنند.

۳. کتابداران باید محافظ حقوق استفاده کننده باشند تا محرمانه بودن اطلاعات جستجو شده یا دریافت شده یا امانت داده شده حفظ شود.

۴. کتابداران باید به اصول فرایند کاری و فرصت برابر در ارتباطات و فعالیتهای کارکنان توافقی داشته باشند.

۵. کتابداران باید به وضوح در فعالیتهایشان و وضعیتهای مبین فلسفه و دیدگاههای شخصیشان متمایز باشند.

۶. کتابداران باید از موقعیتهایی که در هر کدام علایق

*اصول اخلاقی (احترام قائل شدن به خود و دیگران ، طالب عدل و انصاف بودن و...) (قوانین اخلاقی انجمن کتابداران آمریکا نقل در منوریان ، ۱۳۸۳ ، ۲۲)

- **قوانین اخلاقی کتابداری از نظر موکهرجی:**

موکهرجی هم در کتاب تاریخ و فلسفه کتابداری (ص ۵۳-۵۸) مهمترین مجموعه باورها و قوانین اخلاقی کتابداری را ارائه کرده است :

- به احتمال زیاد ، آرمان کتابدار حرفه ای عبارتست از داشتن تصویری روشن از کتابدار آرمانی ، آگاهی از خدمات ضروری برای خواننده و حس حفظ معیارها در کارهای روزمره .

- کتابخانه ها در طول زمانی دراز ، توانایی غنا بخشیدن به زندگی جامعه شان را نشان داده اند . بنا براین کتابدار باید اعتقاد به ارزش کارش را که در طی تعلیماتش بدست آورده ، حفظ کند .

- تا جایی که به فلسفه اخلاقی حرفه ای و وظایف کتابدار مربوط است ، باید گفت که مقام کتابدار با توجه به مسائل سیاسی ، فنی و اجتماعی تعیین می شود . کتابدار حافظ کتابها ، مشعوف از دانش و وقف پیشبرد آموختن باقی می ماند.

- کتابدار به گونه ای تربیت می شود که به تمامی مجموعه معتقدات ، جزم اندیشیها ، نظریه های سیاسی یا اخلاقی با بی طرفی حرفه ای می نگرد و اجازه می دهد هر متفکری آزادانه حرفش را بزند .

او کتابخانه اش را بر صخره حق دانستن و آزادی استوار کرده است .

- کتابدار باید حرمت آزادی را که بر تمامی حرفه اش سایه افکنده ، حفظ کند و آزادی مطالعه ، اندیشه ، گفتار ،

شخصی ممکن است برآورده شود یا منافع اقتصادی بدست آید ، اجتناب کنند.

در مورد امانت اسناد دولتی ، در مورد ارائه اطلاعات محرمانه و شخصی ، در مورد ارائه کپی از متون از نظر اخلاقی و حرفه ای کتابداران با مشکلاتی مواجه اند. (انجمن کتابداران آمریکا).

به عبارت دیگر این قوانین بیانگر مفاهیم عمیق زیر است.

*رعایت حقوق کاربر : آگاه ساختن کاربر از رفتارهای غیر اخلاقی ، مشخص کردن محدودیتهای استفاده از اطلاعات و ..

*انتخاب مجموعه : فراهم آوری مجموعه مناسب و به روز ، اجتناب از اعمال سانسور در گرد آوری مجموعه ، شناسایی صحت و اعتبار منابع ، اعلام نارضایتی از کاربرد نادرست یا پنهان اطلاعات و ..

*دسترسی به مجموعه (حفظ مطالب محرمانه سازمان ، اهمیت دادن به آموزش و کاربرد اطلاعات ، حفاظت از مالکیت معنوی افراد ، پیشگیری از سرقت ادبی و...)

*کار و رابطه حرفه ای (فعالتهای تخصصی حرفه ای ف شیوه برخورد با همکاران ، اخلاقیات و وظایف و...)

*مسئولیت در برابر کارمندان (حفظ استانداردهای اخلاقی و تجاری مناسب ، ارائه خدمات آگاهانه به همکاران و...).

*مسئولتهای قانونی و اجتماعی (مسئولیت پذیری در انجام ماموریتهای اجتماعی ، حفظ دموکراسی و آزادی بارعایت حقوق شهروندی و...)

مطبوعات و... را تضمین کند .

- کتابدار اگر با اطمینان معتقد باشد که کتابخانه برای اجتماع لازم است، در کار خود موفق تر و راحت تر خواهد بود. اگر کتابدار موضعی دفاعی و نگرشی اعتداری نسبت به حرفه اش اتخاذ کند، به عنوان کتابداری واقعی از خود سلب صلاحیت می کند و احتمال اینکه در کارش موفق و از آن خوشنود باشد، از بین می رود .

- کتابدار باید با بیانی مستدل و رسا اعتقاداتش را اعلام کند.

- کتابداری ترکیبی است از زمینه های دانش، مهارت فنی و انسانگرایی گسترده. تنها عشق به کار و خود را وقف خدمت کردن است که کمبودهای کتابداران را جبران می کند .

- برای کتابدار آگاه با وجود محدودیتهای مالی و موانع دیگر، مجذوب و درگیر شدن با کار و ارائه خدمات بیشتر و بهتر امری اجتناب ناپذیر است .

- کتابدرا واقعی به کتابهای مجموعه اش افتخار می کند. کتابدار باید خواننده کتابها و خادم خوانندگان باشد، بقیه امور دارای چنین اهمیتی نیستند .

- هدف کتابدار با هدایت و تفسیر مکرر علایق گروههای جامعه به علایق نهایی جامعه منتهی می شود . بدین معنا که کل جامعه برای او استفاده کننده آرمانی محسوب می شود .

- کتابدار در برابر جامعه وظیفه ای متعالی دارد و حق سانسور ندارد، نمی تواند به مردم بگوید چه نخوانند، اما در کتابخانه خود حق تصمیم گیری در مورد موادی را که باید در مجموعه باشند یا نباشند را دارد .

- پاسخ به اندیشه های متناقض و تعیین ارزش سرگرم کنندگی منابع یا ارزش آموزشی آنها وظیفه کتابدار است، یعنی کسی که خوانندگان را به جاده های عقل هدایت می کند .

- در ایفای این نقش کتابدار باید شجاع، هوشمند و معتدل باشد . بدین معنا که اطمینان خوانندگان را جلب کند و چنین اعتمادی همگانی مسلماً یکی از نشانه های کتابداری به معنای راستین آن است .

- یک کتابدار خوب باید خواننده ای آزمند باشد و برای کمک به دیگران اشتیاق و شور نشان دهد .

- آموزش و پرورش از کودکی آغاز می شود، خدمات کتابخانه برای کودکان نیز باید به موازات آن گسترش یابد. اگر در کتابخانه از کودک غفلت کنید، امید

رشد او را به عنوان یک شخص باطل می سازید .

- آزادی اندیشه به حالت آزاد انسان کمک می کند . فلسفه کتابداری به این اصل تجسم می بخشد و کتابخانه یکی از نخستین واجبات حفظ این اصل است .

- خدمت کتابخانه تنها منحصر به برآوردن نیازمندیهای خوانندگان نیست، بلکه هدفش خواننده آفرینی هم هست. بهترین یاری به خواننده، تقویت آگاهی وی است .

- حرفه گرایی صرف و مسائل مربوط به آن ممکن است باعث گردد تا هدف اصلی کتابدار که خدمت به مردم است، دچار خدشه و فراموشی شود . در این مورد هیچ ابهامی نباید وجود داشته باشد، بدین معنا که وسایل و مهارتها باید در خدمت هدف اصلی کتابخانه یعنی خدمت به مردم باشد. (مزینانی، ۱۳۸۴، ۲۶۵)

نتیجه گیری:

از آنجا که کتابداران کتابخانه های عمومی (نسبت به سایر کتابخانه ها) کانون توجه و مراجعه انواع مراجعان از هر سطح، عقیده و فرهنگی هستند، اخلاق حرفه ای کتابداری باید به خوبی برای کتابداران تبیین شود و اصول و جایگاه این قوانین اخلاقی به عنوان یکی از الزامات حرفه ای و کاری در راس آیین نامه های اداری کتابخانه های عمومی باشد. و کتابداران خود را مقید به رعایت این اصول اخلاقی حرفه بدانند، همانطور که پایبند به سایر اصول و دستورالعملهای اداری حرفه خود هستند .

تا بر این اساس در تصمیم گیریهای خود و نیز در خدمت رسانی صحیح به مراجعان موفق باشند و فلسفه وجودی کتابخانه عمومی (که خدمت به همگان به بهترین نحو است) را عملی نمایند.

کتابداران کتابخانه های عمومی بایستی با عمل به اصول و ضوابط اخلاقی و رفتار متناسب، سعی در ایجاد محیطی علمی و پر تلاش نمایند و با اعتقاد به نوع دوستی و احترام متقابل به شایسته سالاری پایبند بوده و مجری آن باشند . منابع و خدمات کتابخانه را به دور از تعصبات فردی و به طور یکسان در اختیار کاربران قرار دهند .

به استقلال خود و دیگران احترام قائل باشند و حریم شخصی دیگران را رعایت کنند .

همواره به دنبال توفیق خدمت در جهت رضای کاربران بوده و به تعهدات خود در قبال سازمان، حرفه و مردم عمل کنند.

در پایان پیشنهاد می شود که به تاسی از قوانین اخلاقی تدوین شده در سایر ملل و انجمنهای حرفه ای قوانین اخلاقی معتبر و کارآمدی نیز برای کتابداران گرفته و تدوین شود تا همواره به عنوان الگو در دست استفاده قرار گیرد.

منابع و مأخذ فارسی

- ۱- آزاد، اسدالله «لزوم پابندی به اصول اخلاقی در اطلاع رسانی» فصلنامه اطلاع رسانی، دوره ۱۱، شماره ۱، ۱۳۷۳، صص ۲۲-۲۹
- ۲- انجمن کتابداران قم. اخلاق حرفه ای کتابداران و اطلاع رسانان. ویراسته علیرضا اسفندیاری مقدم. تهران: نشر کتابدار، ۱۳۸۶.
- ۳- جنتیان، سمیرا. «اخلاق و کتابدار مرجع» (دسترسی در بهمن ۱۳۸۶) قابل دسترس در: [on line] available at: www.esfmlis.mihanblog.com/cat/5.aspx
- ۴- حافظیان رضوی، کاظم. «اخلاق حرفه ای در کتابداری». تهران: مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهادسازندگی، ۱۳۷۸
- ۵- دیانی، محمد حسین. اصول و خدمات مرجع در کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی. مشهد: انتشارات کتابخانه رایانه ای، ۱۳۸۲.
- ۶- رابین، ریچارد ای. مبانی علوم کتابداری و اطلاع رسانی. ترجمه مهدی خادمیان. مشهد: انتشارات کتابخانه رایانه ای، ۱۳۸۳.
- ۷- سلطانی شیرازی، پوری. دانشنامه کتابداری و اطلاع رسانی. تهران: فرهنگ معاصر، ۱۳۷۹.
- ۸- کفاشان، مجتبی و حیدری، آزاده. «تغییر صلاحیت های حرفه ای کتابداران دانشگاهی در محیط شبکه ای» (نما) مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، دوره ۷، شماره ۳، ۱۳۸۶. قابل دسترس در: [on line] available at: www.Irandoc.ac.ir/data/e-j/vol7/kafashan.htm
- ۹- مزینانی، علی. کتابخانه و کتابداری. تهران: سمت، ۱۳۸۴.
- ۱۰- مکتبی فرد، لیلی. نقش کتابخانه های عمومی در تحقق اهداف فرهنگی برنامه های توسعه ای کشور (برنامه های اول، دوم و سوم ۸۳-۶۸). پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران. ۱۳۸۰.
- ۱۱- منوریان، ستاره. اخلاق کتابداری از دیدگاه کتابداران دانشگاههای دولتی شهر تهران (عوامل موثر در اخلاق کتابداری). پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، ۱۳۸۳.
- ۱۲- موکهرجی، آ.ک. تاریخ و فلسفه کتابداری. ترجمه اسدالله آزاد. مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۳۶۸.
- ۱۳- نشاط، نرگس. «اخلاق حرفه ای کتابداری». دایره المعارف کتابداری و اطلاع رسانی. تهران: کتابخانه ملی، ۱۳۸۱.

منابع و مأخذ لاتین

- 14- www.ALA.com
- 15- <http://bookworm.blogfa.com>
- 16- Bornstein, Jerry. "Ethical Conflicts Confronted by Librarians in News Media". Baruch College, City University of New York. Journal of Mass Media Ethics, Vol. 14, 1999.
[on line] available at: <http://www.questia.com/googleScholar.qst;jsessionid>
- 17- Hauptman, Robert & Jmc farland. "Ethics and librarianship". the journal of academic librarianship. 2002.
[on line] available at: www.science direct.com/science/journal/00991333.
- 18- WWW.Libsci.sc.edu/bob/class/clis124/especiallibrarieshandbook/ethics.htm.
- 19- www.mingo.info-science.uiowa.edu/~bruger/id23.htm.
- 20- www.questia.com
- 21- www.waterloo.lib.wi.us/ethics.html.